

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

จากการศึกษาถึงวิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เห็นได้ว่าสิ่งที่จะทำให้เกิดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น คือสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defect) เนื่องจากกระบวนการผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้าภายในประเทศไทยหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศก็ตามปัจจุบันนี้ได้เกิดการพัฒนาระบบการผลิตหรือวิธีการกระจายสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนอย่างมาก เพราะมีการนำเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตขั้นสูงมาใช้ในการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้า จึงส่งผลผู้บริโภคไม่สามารถทราบรายละเอียดสินค้าได้เท่าที่ควรเมื่อเกิดความชำรุดบกพร่อง หรือมีความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคจึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีความบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไร

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศนั้น แต่ละประเทศจะมีวิธีการพิจารณาการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่แตกต่างกันในบางประเทศก็มีวิธีที่เหมือนกัน เพราะการบัญญัติกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศ ล้วนแล้วแต่ละประเทศจะนำเอาต้นแบบของกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศใดมาใช้บังคับในการบัญญัติกฎหมายของประเทศตนเอง สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

3.1.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี ดังนั้นกฎหมายต่างๆจึงมีแหล่งที่มาจากคำพิพากษาหรือคำตัดสินของศาล โดยกฎหมายที่ใช้ในเรื่องการประกันภัยความ

รับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในแต่ละมลรัฐจะมีการบัญญัติขึ้นเอง ซึ่งเป็นการวางหลักเกณฑ์เบื้องต้นของกฎหมายนั้น เช่น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อสัญญาประกันภัย เป็นต้น ส่วนคำพิพากษาหรือคำตัดสินของศาลในสหรัฐอเมริกาจะใช้ก็ต่อเมื่อหลักกฎหมายนั้น ปรากฏอย่างชัดเจนและไม่ขัดต่อนโยบายสาธารณะในเขตแดนที่จะใช้บังคับ แต่คำพิพากษาที่ใช้เป็นบรรทัดฐานนั้นก็อาจถูกกลับได้หากต่อมากลางไม่ตัดสินตามคำพิพากษานั้นจะให้ผลที่ดีกว่า กรณีจะมีปัญหาทางกฎหมายเกิดขึ้นเมื่อเป็นกรณีที่ไม่มีการบัญญัติและไม่เคยมีคำพิพากษาของศาลในกรณีเช่นนั้นมาก่อน ถ้าเป็นกรณีดังกล่าวศาลจะต้องตัดสิน โดยใช้ตามหลักกฎหมายทั่วไปหรือที่เรียกว่า ข้อคิดเห็นของผู้พิพากษา (Dicta) และจะใช้คำพิพากษานี้เป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดีอื่นๆต่อไปในอนาคต โดยกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product liability) ของสหรัฐอเมริกามีขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยในการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยสถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (American Law Institute : ALI) มีการออกคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยอย่างชัดเจน ซึ่งบัญญัติครั้งแรกใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402 A เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งหลายๆมลรัฐของสหรัฐอเมริกายอมรับและมีการนำไปเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมายระดับมลรัฐ จนถึงปี ค.ศ. 1997 สถาบันกฎหมายอเมริกัน (American Law Institute หรือ ALI) ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม The Restatement (second) of Torts และออก The Restatement (third) of Torts: Product liability มาใช้แทนจนกระทั่งปัจจุบัน

โดย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402 A ได้บัญญัติรับรองหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยเอาไว้ อีกทั้งยังกำหนดให้ผู้ขายมีความรับผิดชอบในความเสียหาย

¹ The Restatement (second) of Tort, Section 402 A of the Second Restatement of Torts state :

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and²⁰ (ต่อ)

(b) It is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the Condition in which it is sold.

(2) The rule stated in Subsection (1) applies although

(a) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and

(b) the user or consumer has not bought the product from or entered into any contractual relation with the seller. อ้างอิงในชาญชัย แสวงศักดิ์และวรรณชัย บุญบำรุง. (2552). การจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. หน้า 110.

อันเกิดจากผลิตภัณฑ์โดยไม่กำหนดว่าผู้เสียหายต้องเป็นผู้ซื้อ ทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสในการเรียกค่าเสียหายมากกว่าขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความผูกพันตามสัญญา นอกจากนี้กฎหมายลักษณะละเมิดยังมีบทบัญญัติครอบคลุมถึงการประกอบธุรกิจการขายโดยโฆษณา หรือเสนอข้อมูลที่ไม่ถูกต้องต่อสาธารณะจนทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เป็นความผิดทางละเมิด ตามมาตรา 402 B² ด้วย สามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1) ความหมายของสินค้าชำรุดบกพร่อง (Defective Product) หรือสินค้าไม่ปลอดภัย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของสหรัฐอเมริกาได้แบ่งความชำรุดบกพร่องออกเป็น 3 กรณีคือ

(1) ความชำรุดบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect)

(2) ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ (Defect in Design)

(3) ความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งใช้คำเตือน (Defect Because Of Inadequate Instructions or Warnings) ตาม The Second Restatement of Torts มาตรา 402 A

2) บุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน The Second Restatement of Torts มาตรา 402 A ระบุให้ผู้ขายสินค้าในสภาพที่มีความชำรุดบกพร่องในประการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอันไม่สมควรแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภคและสินค้าดังกล่าวได้ก่อให้เกิดอันตรายเช่นนั้นแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้าเช่นนั้นและสินค้าดังกล่าวได้ถึงมือผู้บริโภค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของสินค้าในสาระสำคัญไปจากสภาพที่ขาย ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) บุคคลที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ใน The Second Restatement of Torts มาตรา 402 A ได้ระบุให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าทุกประเภท สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้แม้จะไม่ใช่ว่าผู้ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้นก็ตาม

² The Restatement (second) of Tort, Section 402 B of the Second Restatement of Torts state :

One engage in the business of selling chattels who, by advertising, labels, or otherwise, make to the public a misrepresentation of a material fact concerning the character or quality of a chattel sold by him is subject to liability for physical harm to a consumer of the chattel caused by justifiable reliance upon the misrepresentation, even though

(a) it is not made fraudulently or negligently, and

(b) The consumer has not bought the chattel from or entered into any contractual relation with the seller. อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน. หน้า 110.

4) ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิดชอบในสหรัฐอเมริกากรณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกายกฎหมายยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทั้งที่เป็นเงินและเป็นตัวเงินและไม่ใช่เงินที่เกิดขึ้นและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ในกรณีที่มีความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายเกิดขึ้น คู่สมรสและบุคคลในครอบครัวยังอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับ “Loss of Consortium” ได้ด้วยและในกรณีที่ผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าที่ผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ คณะลูกขุนอาจกำหนดให้ผู้ผลิตที่ถูกลูกฟ้องเป็นจำเลยนั้นชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษได้อีกด้วย

5) ภาระการพิสูจน์ ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน The Second Restatement of Torts มาตรา 402 A ระบุว่าให้ผู้เสียหายมีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ตนได้รับความเสียหาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างความชำรุดบกพร่องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

6) ข้อยกเว้นความรับผิด กฎหมายของสหรัฐอเมริกามีได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้โดยชัดเจนขึ้นอยู่กับศาลแต่ละรัฐ ซึ่งพอสรุปหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ได้ดังนี้

(1) กรณีที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยและใช้สินค้าตัวเองทั้งๆที่ผู้เสียหายทราบถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) ไม่ตรงตามฉลากที่ได้อธิบายวิธีใช้ไว้แล้ว

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วยแต่ไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดทั้งหมดของผู้ผลิตแต่เป็นการลดความรับผิดในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปตามสัดส่วนของผู้เสียหายขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดมีส่วนผิดมากกว่ากัน

(4) การที่ผู้ผลิตต่อสู้ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะนั้นไม่สามารถรู้หรือคาดหมายได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้

7) การจำกัดจำนวนความรับผิด ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีได้บัญญัติถึงข้อจำกัดจำนวนความรับผิดเอาไว้

8) การยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดโดยข้อสัญญา ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ว่าการยกเว้นหรือมีข้อจำกัดจำนวนความรับผิด โดยข้อสัญญานั้นผู้ผลิตไม่อาจจะกระทำได้

³ มานิตย์ จุมปา. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 20-21.

9) อายุความ สหรัฐอเมริกาอายุความจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐแต่โดยทั่วไปแล้วจะฟ้องร้องเพื่อความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายนั้นมีอายุความประมาณหนึ่งถึงสามปีนับแต่วันที่ความเสียหายเกิดขึ้น แต่หากเป็นความเสียหายที่ไม่ประจักษ์ให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายรู้หรือควรจะรู้ถึงความเสียหายนั้นที่เรียกว่า Statute of Limitations เห็นได้ว่าในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้ตื่นตัวในปัญหาของ Products Liability เป็นอย่างมาก โดยมีการนำหลัก Strict Liability มาบัญญัติเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้าในหลายๆ ประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษ มีการนำหลัก Strict Liability มาใช้กับ Products Liability ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (The Consumer Protection Act 1987) ในประเทศญี่ปุ่นก็มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้า ค.ศ. 1994 (The Product Liability Law of Japan) เป็นต้น โดยกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้านี้มุ่งประเด็นพิจารณาไปที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้ามากกว่าพิจารณาการกระทำของผู้ผลิตสินค้าและเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกัน⁴

โดยหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ของ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A สามารถพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามมาตรา 402 A ของ The Restatement (second) of Torts หลักเกณฑ์ของมาตรา 402 A แห่ง The Restatement (second) of Torts ได้สร้างกฎหมายให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ให้ต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ต่อผู้บริโภคถึงแม้ว่าผู้ขายจะได้ตรวจสอบดูแลในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าของตนเองทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม โดยในมาตรา 402 A (2) (a) ทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกระทบอย่างมาก ซึ่งผู้ผลิตจะต้องป้องกันให้ดีที่สุดเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้ามีคุณภาพและความปลอดภัยต่อการบริโภค แต่ถ้าหากไม่เป็นไปตามกฎหมายอาจทำให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าได้ ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบดูแลการผลิตก็ตาม ดังนั้น หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict Liability) จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของ The Restatement (second) of Torts: Section 402A ที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะสินค้าของจำเลยเป็นผู้ผลิตและความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ตลอดถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเป็นสำคัญ แตกต่างจากความรับผิดฐานกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิดที่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของจำเลยภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 22.

กับความเสียหายที่อาจคาดหมายได้ โดยในความไม่ปลอดภัย (Defect) ของสินค้านั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ประการ⁵ คือ

ประการที่หนึ่ง ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing Defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความไม่ตั้งใจในการผลิตสินค้า มักจะเกิดกับผลิตภัณฑ์เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพที่ซำรุดบกพร่องที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เนื่องจากสินค้านั้นจะมีความแตกต่างจากสินค้าชิ้นอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น กรณีของวัตถุแปลกปลอมผสมอยู่ในขวดน้ำอัดลม เป็นต้น

ประการที่สอง ความไม่ปลอดภัยจากความไม่เหมาะสมในการออกแบบ (Design Defect) เป็นความซำรุดบกพร่องที่เกิดจากความผิดพลาดจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้น มักจะใช้กับกรณีที่ผู้ผลิตออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป เช่น การออกแบบถังน้ำมันรถยนต์ให้อยู่บริเวณตรงกลางตัวรถยนต์ เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์คันอื่นชนท้าย จึงทำให้มีความเสียหายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประการที่สาม ความไม่ปลอดภัยของคำแนะนำหรือการเตือน (Warning Defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความสาเหตุที่ไม่จัดให้คำแนะนำหรือการเตือนในสินค้าอย่างเพียงพอ แม้สินค้าจะมีการผลิตหรือการออกแบบที่เหมาะสมมีความปลอดภัย หรือแม้แต่สินค้าที่เป็นอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious Danger) แต่ก็อาจเกิดอันตรายได้บ่อยครั้ง หากสินค้านั้นไม่ได้ให้คำแนะนำหรือข้อคำเตือนอย่างถูกต้องเหมาะสมสำหรับการใช้สินค้าควบคู่ไปกับสินค้านั้น จึงถือว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่ง เช่น ยาฆ่าแมลงถือว่าเป็นสินค้าอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยูู้ของคนที่ไปถึงความอันตรายของมัน ผู้ผลิตจำเป็นต้องให้คำแนะนำ วิธีการใช้ ตลอดจนคำเตือน แก่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อควบคู่ไปกับสินค้านั้นด้วยจึงจะหลุดพ้นความรับผิดได้

3.1.1.2 ลักษณะของการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควรภายใต้กฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402 A สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective Condition Unreasonably Dangerous) ในมาตรา 402 A แห่ง The Restatement (second) of Torts ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่สำคัญในการพัฒนากฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มาของมาตรา 402 A ซึ่งร่างออกมาโดยศาสตราจารย์ Dean Prosser ในปี ค.ศ. 1958 ถึงปี ค.ศ. 1960 มีการบังคับใช้ให้จำกัดอยู่ในวงแคบๆ มีการควบคุมเฉพาะมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร เช่น ยา เหล้า บุหรี่ หรือด้านสินค้าประเภทยานยนต์ เช่น

⁵ David A. Fischer, M. G., William Powers, Jr., Joseph Sanders. Products liability cases and materials Third edition. United States of America, Thomson Company. 2002. P.81. อ้างใน มานิตย์ จุมปา. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 30-32.

รถยนต์ จักรยานยนต์ เป็นต้น โดยปรากฏในรายงานของศาสตราจารย์ Dean Prosser ขณะเริ่มแรก นั้นใช้คำว่า “สภาพที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค” (A Condition Dangerous to the Consumer) แต่สถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีความเห็นเกี่ยวกับคำว่า “อันตราย” (Dangerous) และ “สภาพ” (Condition) มีความหมายกว้างเกินไป โดยคำว่า “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร” จะมีสองวลีประสมกัน คือสภาพชำรุดบกพร่อง (Defective Condition) และอันตรายเกินสมควร (Unreasonably Dangerous) ซึ่งทั้งสองคำนี้มุ่งเน้นไปที่การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ จากการพิจารณาหรือการคาดหวังของผู้บริโภคเป็นหลัก แต่เป็นที่น่าสังเกตในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าว่าจะพิสูจน์จากองค์ประกอบที่หนึ่งหรือจากองค์ประกอบที่สองหรือจากทั้งสององค์ประกอบรวมกัน เพราะแต่ละองค์ประกอบมีวิธีพิสูจน์ที่แตกต่างกัน ศาลจำนวนหนึ่งในสหรัฐอเมริกาได้พยายามหาความหมายของวลีดังกล่าว เพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นมีตัวอย่างในคดีระหว่าง Cronin v. J.B.E. Olson Corp. ที่ถือว่าเป็นหลักที่ดีได้ตัดสินในปี ค.ศ. 1972 ตัดสินว่า ในการค้นหาหนทางเยียวยาความบาดเจ็บที่โจทก์ได้รับด้วยหลักความรับผิดชอบในกฎหมายละเมิดเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงต่างๆ ไม่ได้พิจารณาเพียงว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นสาเหตุให้เกิดการบาดเจ็บเท่านั้น แต่โจทก์ยังต้องแสดงให้เห็นว่าสภาพของผลิตภัณฑ์เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้ใช้หรือผู้บริโภคอีกด้วย⁶

สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective Condition Unreasonably Dangerous) เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความบกพร่องที่ปรากฏในคำอธิบายกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402 A วางหลักไว้ว่า

“(1) บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (Defective Condition Unreasonable Dangerous) กับผู้ใช้หรือผู้บริโภค หรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

(a) ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ

(b) สินค้าดังกล่าวได้ตกถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภคโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญในเวลาที่ดินค้านั้นถูกขาย

(2) หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้ว่า

(a) ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและขายสินค้าดังกล่าว และ

(b) ผู้ใช้หรือผู้บริโภคไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม”

⁶ มานิตย์ จุมปา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 5. หน้า 35.

กล่าวโดยสรุป อันตรายเกินควร อยู่ภายใต้หลักการพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) โดยพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้านั้น ว่ามีอันตรายเกินกว่าขอบเขตที่เขาจะคาดหวังได้โดยพิจารณากับความรู้พื้นฐานของชุมชนทั่วไปในขณะนั้นเป็นสำคัญ

3.1.1.3 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The Risk-Utility Test) ซึ่งการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility) มาใช้พิสูจน์ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะหลายๆ ศาลมลรัฐของสหรัฐอเมริกา เริ่มมองเห็นถึงปัญหาของการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) มาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า จึงเริ่มหัน ไปใช้หลักการพิสูจน์แบบความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility หรือ Risk-Benefit) หรือการใช้หลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost-Benefit)⁷ หรือการทดสอบโดยวัดจากอันตราย (Dangerous Test)⁸ คือ

1) หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-Utility Theory) มีพื้นฐานมาจากหลักกฎหมายละเมิดโดยอาศัยหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางละเมิดที่มีการบังคับใช้กันอย่างแพร่หลาย มุ่งที่การกระทำของผู้กระทำละเมิดเป็นสำคัญ โดยเป้าหมายของทฤษฎีความเสี่ยงและประโยชน์นั้นต้องการเพิ่มสามัญสำนึกที่ดีของผู้ผลิตในการพิจารณาถึงความชำรุดบกพร่องหรือความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะพิจารณาจากความสมดุลระหว่างต้นทุน (Cost) ที่ปรับปรุงให้สินค้ามีความปลอดภัยและผลประโยชน์ (Benefit) ที่สังคมได้รับจากการปรับปรุงสินค้าให้ปลอดภัย ซึ่งเมื่อใช้มาตรฐานการตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้ผลิตสามารถคาดหวังได้จากผลิตภัณฑ์ว่ามีอันตรายมากกว่าที่จะอำนวยการประโยชน์ (More Harm Than Good) ต่อผู้บริโภคหรือไม่ ถือเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องคำนึงในส่วนนี้เป็นสำคัญ

2) หลักการทดสอบเกี่ยวกับต้นทุนและประโยชน์ (Cost-Benefit) หรือความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-Benefit) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างความเสี่ยงอันตราย (Risk) กับภาระต้นทุน (Costs) ของผู้ผลิตในการกระทำการใด เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายและค้นหาประโยชน์ในด้านความปลอดภัยรวมถึงค้นหาข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ให้มากที่สุด ดังนั้น ประเภทและจำนวนของความปลอดภัยโดยทั่วไปนั้น มักขึ้นอยู่กับโอกาสและจำนวนความเสียหายที่อาจคาดหวังได้

⁷ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.311. อ้างในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. (2550). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 45.

⁸ Michael Flynn. "Madden & Owen on products liability." Legal Stud Forum 27 no1 2003. อ้างในอนันต์ จันทร์โอภากร. (2547). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 128.

(ปริมาณของความเสียหาย) รวมถึงค่าใช้จ่ายในการป้องกันอันตรายที่อาจคาดหมายได้ ดังนั้นหากความเสียหายที่เกิดจากการขายและการใช้สินค้าภายใต้เงื่อนไขที่มีความสำคัญ ข้อควรระวังในการที่จะต้องกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายนั้นก็จะต้องมีความสำคัญด้วย แต่ถ้าหากความเสียหายนั้นมีขนาดเล็กหรือไม่สำคัญ ข้อความระวังก็มีขนาดเล็กหรือไม่สำคัญด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น หากความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องของล้อรถยนต์ เบรกหรือยางรถยนต์ที่ใช้ความเร็วบนถนน ซึ่งอาจคาดหมายได้ว่าอาจจะเกิดการชนอย่างรุนแรงขึ้นได้โดยไม่คาดคิด ในข้อนี้ผู้ผลิตต้องใช้ความระมัดระวังมากที่สุด แต่หากเป็นอันตรายเพียงเล็กน้อยที่อาจจะเกิดกับบุคคลหรือทรัพย์สิน เช่น รอยขีดข่วนคราบต่างๆ หรือความผิดปกติที่ไม่เป็นอันตรายจากผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตเพียงแต่ใช้ความระมัดระวังเพียงเล็กน้อยเพื่อลดความเสียหายลงเท่านั้น หลักดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักเดียวกับหลักที่มีอยู่ในกฎหมายละเมิดทั่วไป ในบางครั้งเรียกว่า “การคำนวณด้วยความเสี่ยง (Calculus of Risk)”

กล่าวโดยสรุป การพิสูจน์โดยใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-Utility Test) จะวางหลักข้อกำหนดให้ผู้ผลิตใช้ความระมัดระวังตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับความเสียหายที่คาดหวังไว้ได้ว่าจะเกิดขึ้น ถือเป็นหลักพื้นฐานของความไม่ปลอดภัยที่สัมพันธ์กับมาตรการวิธีป้องกันภัยของผู้ผลิต ที่จะเป็เหตุให้ผู้ผลิตต้องรับผิดโดยเด็ดขาดในความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เช่นเดียวกับความรับผิดในกระทำโดยประมาท เนื่องจากวิธีการค้นหาความรับผิดของผู้ต้องรับผิดมีลักษณะที่เหมือนกัน ทั้งในความรับผิดจากการกระทำโดยประมาทและความรับผิดโดยเด็ดขาด ซึ่งมีหลายศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แสดงความคิดเห็นและให้การยอมรับการใช้งานทั้งสองทฤษฎีดังกล่าว จึงนำไปใช้พิจารณาความรับผิดที่เกิดขึ้นจากกรณีความบกพร่องของการออกแบบและกรณีความบกพร่องจากการคำเตือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลฎีกาแห่งมลรัฐไอโอวาของสหรัฐอเมริกาที่ได้ยกเลิกการใช้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดจากการกระทำโดยประมาทธรรมดา กรณีความเสียหายเกิดจากการเตือน ต่อมาได้มีการยกเลิกการใช้กับกรณีของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องด้วย โดยศาลได้นำเอาจากการทดสอบจากการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ในการตรวจสอบความบกพร่องของการออกแบบและการเตือนแทน

3.1.1.4 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการพิสูจน์อื่นๆ (Alternative Tests)⁹ ความรับผิดโดยเด็ดขาดในผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยมีพื้นฐานจากหลักละเมิดและหลักใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402 A โดยมีการนำหลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยมาใช้บังคับกรณีผลิตภัณฑ์มีสภาพชำรุดบกพร่องและเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective Condition

⁹ Klemme, The Enterprise Liability Theory of Torts, 47 U. Colo. L. Rev. 153, 191 n.106 (1976) อ้างในจรรยาพรสุทัศน์ดิระ. (2553). พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. รายงานวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 140.

Unreasonably Dangerous) ซึ่งอยู่ภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation Test) และยังสามารถพัฒนาหลักการพิสูจน์ขึ้นอีกหลักหนึ่งคือ หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The Risk-Utility Test) ซึ่งการนำหลักทั้งสองไปใช้ในทางปฏิบัติมีปัญหาและประสออุปสรรคพอสมควร ในการปรับใช้กับข้อเท็จจริงในสหรัฐอเมริกาจึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงหลักทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นทางเลือกที่ให้ศาลประยุกต์ใช้เป็นกรณีไป

ปัญหาในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ทำให้ศาลเริ่มหันไปใช้ทางเลือกอื่นในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ และเมื่อได้พิจารณาที่มาของการนำหลักสภาพผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายเกินความคาดหมาย (Defective Condition Unreasonably Dangerous) ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่จัดทำและรวบรวมกฎหมายให้เป็นหมวดหมู่โดยศาสตราจารย์ Dean William Prosser แห่งสถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (ALI Council) ผู้ทำให้เกิดความชัดเจนของหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (Strict Product Liability) ซึ่ง โดยธรรมชาติของมันมีข้อจำกัดอยู่บางอย่าง เพราะในความเป็นจริงแล้วความผิดปกติหรือความบกพร่องของสินค้าจะต้องเกิดก่อนความรับผิดที่จะถูกบังคับเสมอ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคเพียงหลักเดียวดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว จึงทำให้ศาลเพิ่มพิจารณาทางเลือกในการใช้หลักการทดสอบความไม่ปลอดภัยของสินค้ากรณีอื่นๆ (Alternative Tests) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนี้

1) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักการพิสูจน์ร่วมกัน (Combining Tests) หลักการพิสูจน์ร่วมกันเป็นหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation Test) และหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility Test) ร่วมกัน ซึ่งสาเหตุที่นำหลักทั้งสองหลักมาพิจารณาร่วมกันเนื่องจากหลักทั้งสองได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันหลายประการทั้งข้อดีและข้อเสียในการพิสูจน์ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ โดยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคเป็นเรื่องของกฎหมายสัญญา (Contract Law) ใช้ในการพิพาทกับผู้ขายในด้านของการรับประกันคุณภาพของสินค้าและความปลอดภัย ส่วนหลักความเสี่ยงและประโยชน์เป็นการนำหลักความรับผิดทางละเมิด (Tort Law) มาใช้เพื่อปกป้องประชาชนทั่วไป โดยการกำหนดให้ผู้ขายสินค้าต้องกระทำการใดให้มีความเหมาะสมเพื่อประโยชน์ด้านความปลอดภัยของบุคคลในผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่องไม่ปลอดภัย และอาจจะนำความเสี่ยงอันตรายมาสู่ผู้บริโภคได้

2) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการพิสูจน์ที่เฉพาะเจาะจง (Defect-Specific Tests) พัฒนาการที่สำคัญสำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของ

สหรัฐอเมริกาได้เริ่มมีการแยกการใช้หลักการพิสูจน์ที่ต่างกันสำหรับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภท โดยแบ่งเป็น 3 ข้อ ที่มีความแตกต่างกัน (Three Different Types of Product Defect) เพราะในความเป็นจริงแล้วในการพิพากษาของศาลมักจะกำหนดหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ไว้แต่ละประเภทอย่างชัดเจน ดังนั้น ศาลและสภานิติบัญญัติแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มหาข้อกำหนดความไม่ปลอดภัย หรือข้อบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect) ซึ่งเป็นความผิดปกติของผลิตภัณฑ์ด้าน โครงสร้าง ด้านคุณภาพ หรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตไม่เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานที่จำเป็น นอกเหนือจากข้อกำหนดหรือแบบแผนที่วางไว้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจทำให้เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายเพราะ โครงสร้าง หรือมีคุณภาพผิดไปจากข้อกำหนดเมื่อข้อบกพร่องที่มีอยู่ กรณีอันตรายที่เกิดจากการเตือนหรือการให้ข้อมูลที่ ไม่เพียงพอเกี่ยวกับความเสี่ยงเป็นอันตรายที่ค่อนข้างจะชัดเจน ซึ่งผู้บริโภคสามารถคาดหมายได้ และความเหมาะสมระหว่างประโยชน์ด้านความปลอดภัยและต้นทุนสินค้า ในการเพิ่มระดับของการเตือนตามเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม แต่บางศาลหันไปใช้หลักการประมาททั่วไป (Negligence Principles) สำหรับความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการเตือน และบางศาลได้ยกเลิกความรับผิดอย่างเด็ดขาดทางละเมิดในกรณีดังกล่าว และหันกลับไปใช้หลักการประมาทแทน ส่วนความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องจากการออกแบบ (Design Defect) ด้วยความก้าวหน้าของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา ศาลจำนวนมากเริ่มไปใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบความบกพร่องจากการออกแบบของผลิตภัณฑ์ และบางครั้งก็นำหลักการทดสอบทั้งสองอย่างมาใช้วิเคราะห์หาความบกพร่องในการออกแบบผลิตภัณฑ์

3.1.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปมีการประกาศใช้ Council Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products (EC Directive 85/374/EEC) (EC Directive) เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 ซึ่งกฎหมาย ดังกล่าวถือเป็น Model Law เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าหรือ Product Liability Law ซึ่งประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปสามารถนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของแต่ละประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป¹⁰

หลักการเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป คือหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict

¹⁰ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 51.

Liability) ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดชอบนั้น ได้กระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่มุ่งเน้นที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า กล่าวคือ ถ้าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องและเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น หากความเสียหายนั้นเป็นผลที่ไม่ไกลกว่าเหตุผู้ผลิตสินค้าจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยในกลุ่มสหภาพยุโรป สามารถพิจารณาในแต่ละประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 ความหมายของคำว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Product) ตาม EC Directive มาตรา 2 นิยามคำว่า “สินค้าหรือผลิตภัณฑ์” (Product) ไว้โดยกว้าง บัญญัติว่า “Article 2 For the purpose of this Directive, ‘product’ means all movables even if incorporated into another movable or into an immovable. ‘Product’ includes electricity.” จากนิยามในมาตรา 2 นี้ “สินค้าหรือผลิตภัณฑ์” หมายถึง สิ่งหามิตรย์ทุกชนิดรวมทั้งสิ่งหามิตรย์ทุกชนิดที่ประกอบกับสิ่งหามิตรย์อื่นหรือประกอบติดกับสิ่งหามิตรย์ นอกจากนี้สินค้าให้รวมถึงกระแสไฟฟ้า จากนิยามดังกล่าวสินค้าตาม EC Directive ในมาตรา 2 นั้นจะไม่รวมถึง

1) อสังหาริมทรัพย์ สาเหตุที่ไม่นำหลัก Strict Liability มาใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เพราะเห็นว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นต่างกับสินค้าที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ โดยอสังหาริมทรัพย์เป็นสินค้าที่ไม่สามารถวางจำหน่ายในตลาดสินค้าหรือ “Put into the Stream of Commerce” เหมือนกับ อสังหาริมทรัพย์¹¹

2) ทรัพย์สินทางปัญญา การยกเว้นงานทางทรัพย์สินทางปัญญาก็เพื่อไม่ให้ เกิดผลกระทบกันเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom of Expression) ซึ่งจะทำให้เกิดการประดิษฐ์ คิดค้นต่างๆ แต่ก็มีการแยกแยะระหว่างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูปที่นำออกวางตลาด และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดของลูกค้าเป็นการเฉพาะเจาะจง โดยถือว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปนั้นเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ส่วน โปรแกรม คอมพิวเตอร์ที่เขียนขึ้นตามความต้องการเป็นการเฉพาะของลูกค้าแต่ละรายนั้นเป็นการให้บริการ ไม่ใช่การผลิตและจำหน่ายสินค้าจึงไม่อยู่ภายใต้หลัก Strict Liability¹²

3) งานบริการไม่ได้อยู่ในความหมายของสินค้าตามกฎหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ตามก็ตีบางครั้งเป็นการยากที่จะแยกโดยเด็ดขาดว่ากรณีใดเป็นการผลิตและขายสินค้า กรณีใดเป็นการให้บริการ

¹¹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 121.

¹² อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 122.

3.1.2.2 ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Defective Product) โดยทั่วไป สินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามความในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของต่างประเทศนั้น หมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัย ส่วนรายละเอียดว่าอย่างไรจึงจะถือว่าสินค้าขาดความปลอดภัยอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยความชำรุดบกพร่องนั้น โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ คือ

1) ความบกพร่องในการออกแบบหรือวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์ (Defective Design or Faulty Design) เป็นความบกพร่องในลักษณะที่มีได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควรตาม หลักเกณฑ์ในทางวิชาการหรือในทางเทคนิคเมื่อการออกแบบหรือวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์มี ข้อผิดพลาด ผลผลิตทั้งหมดที่ออกมาในงวดหนึ่งๆ ก็ย่อมจะบกพร่องไปทั้งหมด¹³ เช่น หากระบบเบรกของรถยนต์รุ่นหนึ่งออกแบบมาไม่ดี ทำให้ไม่สามารถหยุดรถได้ในระยะที่ควรจะหยุดได้และก่อให้เกิดอุบัติเหตุต่อรถยนต์เนื่องจากระบบเบรกบ่อยครั้ง เนื่องจากการออกแบบระบบเบรกไม่ดี ถือได้ ว่าผู้ผลิตรถยนต์ได้ออกแบบระบบเบรกรถยนต์ไม่ดีและถือว่ารยนต์ดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่อง ในระบบเบรกเป็นต้น

2) ความบกพร่องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Defective Warning and Directions) เป็นกรณีที่สินค้านั้น ได้ทำตามหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว แต่กระนั้นก็ยังมิอันตรายซ่อนเร้นอยู่ภายใน ซึ่งสามารถก่อให้เกิดอันตรายได้ ถ้าสินค้านั้น ได้ถูกใช้โดยขาดความระมัดระวังหรือใช้โดยไม่ถูกวิธี ความชำรุดบกพร่องในกรณีนี้เกิดจากการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายมิได้ให้ข้อมูลคำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีใช้ผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง หรือมิได้เตือนให้ผู้รู้ถึงอันตรายอันอาจเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ทำให้เกิดความเสียหายถือว่าผู้ผลิตมิได้ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานทางวิชาการและเทคนิคตามที่มีอยู่ในเวลาที่ผู้ผลิตนำสินค้าออกจำหน่าย เป็นการฝ่าฝืนหน้าที่ระมัดระวังอันพึงมีในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผู้ผลิตหรือผู้ขาย จึงต้องรับผิดชอบ เช่น กาวบางชนิดมีลักษณะที่ติดไฟได้ง่าย ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องมีคำแนะนำในการใช้ หรือมีคำเตือนว่าอย่าให้ใกล้ไฟ ดังนั้น หากผู้ผลิตไม่ได้ให้คำแนะนำในการใช้หรือคำเตือนโดยชัดแจ้ง หากเกิดความเสียหายผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) ความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ (Defect in Production) เป็นความบกพร่องที่ปรากฏขึ้นในผลิตภัณฑ์ เฉพาะขึ้นเฉพาะราย มิได้ชำรุดบกพร่องทั้งหมดดังเช่นความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ แต่ชำรุดบกพร่องเฉพาะอันที่ประกอบไม่ดี ความบกพร่องเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจากความบกพร่องผิดพลาดของเครื่องจักร หรือความผิดพลาดของคนงาน

¹³ วูลฟกัง ไฟร์เซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. (2531). ความรับผิดชอบเพื่อผลิตภัณฑ์ : ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ. วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์, 17(1) หน้า 163.

ในกระบวนการผลิต ที่ปล่อยให้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นหลุดรอดผ่านการตรวจสอบควบคุมคุณภาพ สินค้าหรือมิได้จัดให้มีการควบคุมคุณภาพที่ดีพอก่อนที่จะนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายทำให้สินค้าที่ผลิตออกมามีคุณภาพไม่ได้เป็นอย่างดีเหมือนกับสินค้าอันอื่นๆ หรือคุณภาพด้อยกว่าความเสียหายอัน เกิดจากความบกพร่องประเภทนี้ โดยมากมักเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ด้วยการจัดให้มีการควบคุมคุณภาพที่ดีพอก่อนที่จะนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายซึ่งการจัดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพในกรณี เช่นนี้ต้องไม่เป็นการควบคุมคุณภาพที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินควรด้วย และแม้ว่าจะไม่ถือเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นเกณฑ์ แต่ถือมาตรฐานทางเทคนิคและวิทยาการเป็นเกณฑ์ก็ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถตรวจสอบพบความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ได้เสมอไป สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดจากความบกพร่องประเภทนี้จึงมีแต่จะต้องอาศัยฐานจากหลักความรับผิดชอบโดยไม่มีข้อผิดพลาด¹⁴

4) ความบกพร่องในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องเสี่ยง (Defect in Development Risks)¹⁵ เป็นกรณีที่สินค้าได้ผลิตขึ้นตามหลักวิชาการและมาตรฐานทางเทคนิคที่มีอยู่ในขณะผลิตสินค้านั้นแล้ว แต่ต่อมาเมื่อวิทยาการเจริญขึ้นจนอยู่ในมาตรฐานที่จะตรวจสอบได้อย่างเพียงพอ จึงทำให้คุณภาพที่เป็นอันตรายของสินค้านั้นถูกเปิดเผยออกมา และอันตรายจากสินค้านั้นได้เกิดขึ้นแล้ว ทั้งๆที่เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานทางเทคนิคและวิทยาการในเวลาที่มีการนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่ายย่อมถือได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีอันตรายใดๆ ต้นเหตุแห่งความเสียหายจะเป็นที่รู้ได้ก็ต่อเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้น และหลังจากที่มาตรฐานทางเทคนิคและวิทยาการได้ก้าวหน้าถึงระดับพอที่จะพิสูจน์หาสาเหตุแห่งความเสียหายได้แล้ว ความบกพร่องที่พบในภายหลังนี้ อาจจะเป็นความบกพร่องในการออกแบบวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์หรือเป็นความบกพร่องในการให้ข้อมูล หรือเป็นความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์ซึ่งได้ค้นพบกันในภายหลังก็ได้ โดยความชำรุดบกพร่องประเภทนี้ เช่น กรณีความเสียหายจากยาทาไลโดไมล์

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 164.

¹⁵ Council Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products (EC Directive 85/374/EEC) EC Directive Article 6

“1. A product is defective when it does not provide the safety which a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including:

- (a) the presentation of the product;
- (b) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;
- (c) the time when the product was put into circulation.

2. A product shall not be considered defective for the sole reason that a better product is subsequently put into circulation”. อ้างถึงใน วูลฟกัง ไพรเซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 164.

หรือยา DES ซึ่งกว่าจะทราบได้ถึงความเสี่ยงและสาเหตุของความเสี่ยงก็เป็นเวลา 20-30 ปี ภายหลังจากที่มีการนำยานี้ออกจำหน่ายแล้ว การพิจารณาปัญหาว่าในกรณีความบกพร่องประเภทนี้ ผู้ผลิตควรจะต้องรับผิดชอบหรือไม่มีความผิดได้หรือไม่ หรือควรต้องรับผิดชอบหลักได้หรือไม่ และ ปัญหาว่า ผู้ประสบเคราะห์กรรมที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์นั้น ควรจะได้รับการชดเชย ความเสียหายอย่างไร เหล่านี้เป็นปัญหาทางนิตินโยบายเพราะหากกำหนดควบคุมความรับผิดใน กรณีเช่นนี้มากไป อาจเป็นการทำให้การค้นคว้าวิจัยเพื่อการพัฒนาสิ่งใหม่ๆต้องชะงัก หรือหยุดการ พัฒนาได้ เพราะเกรงความรับผิด¹⁶ โดยมาตรา 6 ได้กำหนดความชำรุดบกพร่องของสินค้าในที่นี้ หมายถึง การที่สินค้านั้นขาดความปลอดภัยตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น โดยจะต้อง พิจารณาถึง พฤติการณ์แวดล้อมทั้งหมดรวมทั้งการนำเสนอสินค้านั้นประโยชน์อันควรคาดหมายได้ จากการใช้สินค้านั้น เวลาที่สินค้านั้นถูกวางตลาด แต่จะไม่ถือว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง หากปรากฏภายหลังว่ามีสินค้าที่ดีกว่าผลิตออกมา

3.1.2.3 บุคคลที่ต้องรับผิด เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วมีความเห็นกันว่าผู้ที่อยู่ใน สถานะที่สามารถป้องกัน ไม่ให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุด ก็คือผู้ผลิต ดังนั้นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของ ประเทศส่วนใหญ่ จึงมุ่งที่จะให้ผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตรับผิดชอบเป็นสำคัญ ส่วนความ รับผิดของผู้ขายนั้น ประเทศส่วนใหญ่ไม่นำมาไว้ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้า ในสหภาพยุโรป EC Directive มาตรา 1 บัญญัติให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบใน ความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยตามมาตรา 3 ของ EC Directive ได้บัญญัติว่า

Article 3 1.Producer' means the manufacture of a finished product, the producer of any raw material or the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark of other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.

จากบทนิยามคำว่า ผู้ผลิต ของมาตรา 3 วรรค 1 หมายถึง ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย (Finished Product) ผู้ผลิตวัตถุดิบ (Raw Material) ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า (Component Part) และ บุคคลใดๆที่ใส่ชื่อของตน เครื่องหมายการค้าหรือรูปลักษณะเฉพาะใดๆลงบนสินค้าเพื่อนแสดงว่า ตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น ดังนั้นผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามความใน EC Directive จึงหมายถึงผู้ผลิตตาม ความเป็นจริงและผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนหนึ่งผู้ผลิต ซึ่งได้แก่ผู้ที่แสดงชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือ รูปลักษณะเฉพาะใดๆ ของตนลงบนสินค้าแสดงให้เป็นที่เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น แม้ว่าความเป็นจริง แล้วตนจะไม่ได้ผลิตสินค้านั้นก็ตาม นอกจากนี้ผู้ผลิตวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตสินค้า

¹⁶ วูลฟกัง ไพร่ฮอร์ ฟอน มาร์แชลล์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 164-165.

ขั้นสุดท้าย (Finished Product) ถือว่าเป็นผู้ผลิตด้วยถ้าวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนนั้นชำรุดบกพร่อง บุคคลดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบถ้าสินค้านั้นไม่ได้ผลิตเพื่อการขายหรือจำหน่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ หรือไม่ได้ผลิต หรือจำหน่ายไปในทางการค้าของตน ตามมาตรา 7 ของ EC Directive¹⁷

ดังนั้น ผู้ผลิตในความหมายของ EC Directive จึงมุ่งหมายถึงผู้ผลิตสินค้าในทางการค้า เท่านั้น และเนื่องจากความรับผิดชอบตาม EC Directive นี้เป็นความรับผิดชอบเนื่องจากการผลิตสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิต เช่น ผู้ขายส่งผู้ขายปลีก หรือพ่อค้าคนกลางต่างๆ ไม่ต้องรับผิดชอบตามความใน EC Directive นี้ การฟ้องร้องผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก หรือพ่อค้าคนกลางจะต้องไปว่ากล่าวฟ้องร้องกันตามหลักทั่วไปในกฎหมายลักษณะสัญญาหรือละเมิดในกรณีทั่วไป แต่ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ ผู้ขายแต่ละรายให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน มาตรา 3 ของ EC Directive ด้วย เว้นแต่ ผู้ขายจะบอกแก่ผู้เสียหายภายในระยะเวลาอันสมควรว่าใครคือผู้ผลิต หรือใครเป็นผู้ขายสินค้าให้แก่ตนอีกทอดหนึ่ง หลักเกณฑ์เดียวกันนี้ใช้กับ สินค้าที่นำเข้าด้วย ถ้าสินค้านั้นไม่ได้ระบุตัวผู้ตัวผู้นำเข้า แม้จะมีการระบุตัวผู้ผลิตไว้ก็ตาม¹⁸ ผู้นำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Importer) โดยมิได้เกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพียงแต่เป็นผู้นำเข้าหรือผลิตภัณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขาย การให้เช่า (Hire) หรือ ลีสซิ่ง (Leasing) หรือในรูปแบบใดของการจำหน่ายในทางการค้าให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน EC Directive นี้ด้วยการ

¹⁷ Council Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products (EC Directive 85/374/EEC) EC Directive Article 7 (c):

“The Producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves that “the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose not manufactured or distributed by him in the cause of his business.” อ้างถึงใน วูลฟกัง ไพรเซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 164-165.

¹⁸ Council Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products (EC Directive 85/374/EEC) EC Directive Article 3 (3):

“Where the producer of a product cannot be identified, each supplier of the product shall be treated as its producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identity of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall applied, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identity of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated.” อ้างถึงใน วูลฟกัง ไพรเซอร์ ฟอน มาร์แชลล์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 164-165.

ให้ผู้ผู้นำเข้ารับผิดชอบในสถานะเดียวกับผู้ผลิตก็เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่อยู่ในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป เพราะจะเป็นภาระแก่ผู้เสียหายอย่างยิ่งที่จำต้องไปฟ้องร้องผู้ผลิตในประเทศนอกสหภาพยุโรป นอกจากนี้ มาตรา 5 ของ EC Directive ยังบัญญัติว่าในกรณีที่มีบุคคลหลายคนต้องรับผิดชอบตามความในกฎหมายนี้ สำหรับความเสียหายเดียวกันที่เกิดขึ้น บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน (Jointly and Severally Liable) แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะไล่เบี้ยตามความในกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป

3.1.2.4 ผู้มีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ผู้ที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าของประเทศต่างๆ ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย (Bystander) แม้จะไม่ใช่ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้น เช่นกรณีมีผู้ขับรถยนต์ปรากฏว่ารถยนต์ดังกล่าวระบบห้ามล้อ เกิดชำรุดบกพร่องและรถยนต์ได้เสีย หลกไปชนผู้ที่อยู่บริเวณทางเท้าทำให้ได้รับบาดเจ็บผู้ที่อยู่ บริเวณทางเท้าที่ได้รับบาดเจ็บสามารถจะฟ้องร้องให้บริษัทที่ผลิตรถยนต์ให้รับผิดชอบตนได้ เป็นต้น

3.1.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ตั้งแต่ที่เริ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community หรือ EEC) และมีการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (Consumer Protection Act 1987) หรือ The CPA ให้เป็นไปตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยหรือความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้มีการนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict liability)¹⁹ มาบังคับใช้เช่นเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษถือเป็นกฎหมายของประเทศที่ต้องมีการบังคับใช้ตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด แม้ว่าประเทศอังกฤษจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แตกต่างจากคำอธิบายกฎหมายหรือ The Restatement ของสหรัฐอเมริกาที่ไม่ถือเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการนำไปใช้ในเรื่องใด เรื่องหนึ่งเท่านั้น

¹⁹ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล. (2551). คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 30.

คำนิยามของ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษ ซึ่งบัญญัติถึงความไม่ปลอดภัย (Defect) ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว หมายถึง

(1) ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่อง ถ้าไม่มีความปลอดภัยตามที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ (Entitled to expect) และความปลอดภัย (Safety) รวมถึงความปลอดภัยในส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยในส่วนเกี่ยวกับความเสี่ยงอันตรายที่ร้ายแรงตลอดจนชีวิตและร่างกาย

(2) การพิจารณาใน (1) ข้างต้น ถึงที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวง (All the circumstances) รวมทั้ง

(ก) ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

(ข) สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมี หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

(ค) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตไปยังบุคคลอื่น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ส่วนที่ 1 มาตรา 3 นี้ มีการบัญญัติความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย (Unsafe Products)” ทำนองเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรปในมาตรา 6 ที่ได้นำเอาหลักสิทธิที่จะคาดหวังของบุคคลทั่วไปมาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกัน โดยสินค้าที่ผลิตออกสู่ท้องตลาดจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อความปลอดภัยนั้นไม่ได้เป็นไปตามที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ และความปลอดภัยนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับสินค้านั้น แม้กระทั่งความปลอดภัยของส่วนประกอบที่ผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์และความเสี่ยงอันตรายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และชีวิตจากการใช้งานสินค้านั้นด้วย สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานทั่วไปของการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าคือ²⁰

(1) ความรับผิดชอบภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (The CPA) อยู่บนพื้นฐานความไม่ปลอดภัย ไม่ใช่พื้นฐานความรับผิดชอบ

(2) ข้อพิพาทที่จะใช้ในการตัดสินคดี คือ ความหนักเบา (Degree) หรือระดับของความปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย (Level of Safety or Safeness) ที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้

²⁰ ปีลันธนา เถาอักษรภาคย์. (2552). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 25-30.

(3) ความคาดหวังที่ใช้ คือ ความคาดหวังของสังคมส่วนใหญ่ (The Expecta - Tion is that of the Public at Large)

(4) ความคาดหวังไม่ได้เป็นความคาดหวังของบุคคลทั่วไปที่เกิดขึ้นจริงแต่เป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้โดย “ความคาดหวังที่ถูกต้อง (Legitimate Expecta -Tion)” ถูกคิดแปลงจนกลายเป็นสูตรธรรมดาของความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (The Directive)

(5) ศาลจะเป็นผู้ตัดสินว่าอะไรเป็นสิ่งที่สังคมมีสิทธิคาดหวังได้ (The Public is entitled to Expect)

โดยคำว่า “สิทธิ” หรือ “Entitled” ถือว่าเป็นสาระสำคัญในพระราชบัญญัติ²¹ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่ศาลจะใช้พิจารณาหามาตรฐานว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรคาดหวังจากลักษณะของสินค้านั้น แม้ในความเป็นจริงบุคคลอาจจะอ้างถึงความคาดหวังที่มีมาตรฐานสูงกว่า แต่ก็ไม่ใช่สาระสำคัญ เพราะปัจจัยที่ช่วยศาลในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามหลักสิทธิคาดหวังของบุคคลทั่วไป (The Safety of the Product is Not Such as Persons Generally are Entitled to Expect)²² อยู่ที่มาตรา 3 (2) ซึ่งเป็นบทบัญญัติขยายข้อความในมาตรา 3(1) โดยศาลจะพิจารณาภายในประโยคว่า “สภาวะแวดล้อมทั้งปวง” (All the Circumstance) รวมทั้งพิจารณาถึงปัจจัยสามปัจจัย ตามมาตรา 3 ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น คือ²³

ประการแรก วิธีการตลาดรวมถึงการแสดงคำกล่าวอ้างโฆษณา การให้ข้อมูลหรือคำเตือนที่ชัดเจนแนบมาพร้อมกับสินค้า เกี่ยวกับวิธีใช้สินค้าที่อาจจะส่งผลกระทบต่อมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าตามที่ประชาชนมีสิทธิที่จะคาดหวังจากสินค้านั้นได้ เช่น ครีมบำรุงผิวที่ทำให้เกิดอาการแพ้ ก่อให้เกิดอาการผื่นและคันได้ ผู้ผลิตจำเป็นต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจจะเกิดจากอาการแพ้ไปพร้อมกับสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงหรือลดอันตรายที่อาจจะเกิดจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นได้ ตัวอย่างที่อาจเห็นได้อย่างชัดเจนอีกกรณีหนึ่ง คือ กรณียารักษาโรคจะเป็นอันตรายถ้าใช้ในปริมาณมาก แต่จะมีความปลอดภัยเมื่อใช้ตามคำแนะนำที่ระบุไว้อย่างชัดเจนและแจ้งเกี่ยวกับความเสี่ยงอันตรายจากการใช้เกินขนาดด้วย

²¹ Catherine Elliott and Frances Quinn (2001). Tort Law. United Kingdom, Pearson Education Limited. 2001. P.172. อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน. หน้า 26.

²² The Consumer protection 1987 section 3. อ้างถึงในปิลันธนา เล่าอัศจรรย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 20. หน้า 26-27.

²³ Catherine Elliott and Frances Quinn. Tort Law. United Kingdom, Pearson Education Limited. 2001. P.172. อ้างถึงในปิลันธนา เล่าอัศจรรย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 20. หน้า 27.

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ความคาดหวังว่า สิ่งใดที่ควรจะคาดหวังได้ หรือสิ่งใดที่คาดหวังได้และควรจะทำเพื่อให้สินค้ามีความปลอดภัย เช่น เด็กควรจะมีความปลอดภัยสำหรับการนอนหลับแต่อาจจะไม่ปลอดภัยสำหรับเด็ก เพราะว่าเด็กอาจจะกระโดดขึ้นหรือลงจากเตียงทำให้ได้รับบาดเจ็บได้ ซึ่งถ้าผู้ผลิตไม่อาจใช้ความคาดหวังในการป้องกันเหตุดังกล่าวได้อาจจะทำให้เด็กนั้นได้รับอันตรายได้เช่นกัน โดยบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษดังกล่าว ไม่ได้จำกัดเฉพาะการใช้งานตามความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงเหตุการณ์ต่างๆที่อาจเป็นไปได้ตามความคาดหมายได้ในอนาคตอีกด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ประเภทยาหรือสารเคมีที่ใช้ในครัวเรือนที่เป็นอันตราย จะพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยได้ หากไม่มีวิธีการป้องกันอันตรายกับเด็ก (Child-Proof) หากสินค้านั้นตกอยู่ในมือเด็ก เป็นต้น

ประการที่สาม ช่วงเวลาจัดจำหน่ายหรือนำสินค้าหมุนเวียนในท้องตลาด ในการพิจารณาเกี่ยวกับช่วงเวลาที่นำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาดสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่ปลอดภัยหรือไม่นั้นจะพิจารณาว่าช่วงเวลานั้นผู้ผลิตสามารถที่จะผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยสูงสุดได้หรือไม่ แม้ในความจริงแล้ว ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีความปลอดภัยหรือเพิ่มคุณสมบัติด้านความปลอดภัยแก่สินค้าอยู่เสมอก็ตาม แต่ก็อาจถือไม่ได้ว่าสินค้าที่ผลิตออกมาจำหน่ายในช่วงแรกหรือจำหน่ายก่อนเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ด้วยเหตุที่ว่าสินค้าที่ผลิตออกมาภายหลังมีความก้าวหน้าและพัฒนาด้านความปลอดภัยมากกว่าเท่านั้น

การพิจารณา “ความปลอดภัย” (Safety) ของสินค้า แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษจะไม่ได้แบ่งแยกประเภทความไม่ปลอดภัยของสินค้าอย่างชัดเจน ในเรื่องของความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูลหรือคำเตือนไว้ แต่เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลประเทศอังกฤษแล้ว เห็นว่าได้ทำการแบ่งแยกประเภทความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 สาขา (Trifurcated)²⁴ โดยศาลประเทศอังกฤษได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยหรือความเสี่ยงของการเกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือต่อทรัพย์สินมีอยู่ 2 หลักดังนี้

3.1.3.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) หลักความคาดหวังของผู้บริโภคหรือสิทธิในการคาดหวังความไม่ปลอดภัยในสินค้าของผู้บริโภคบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษเช่นเดียวกับมาตรา 6 ของกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปที่ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกอยู่ จึงทำให้ประเทศอังกฤษต้องนำเอาหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศตนเอง อีกทั้งคำว่า “สิทธิที่จะคาดหวัง” (Entitled to expect)

²⁴ ปีลันธนา เล่าอัครภักย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 20. หน้า 31-34.

ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ ยังมีความสอดคล้องกับมาตรา 402 A แห่ง The Restatement (second) of Torts ของประเทศสหรัฐอเมริกา เห็นได้จากความคิดเห็น (Comment D) ของมาตรา 402 A ที่ให้ความหมายของคำว่า สินค้าไม่ปลอดภัย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงอันตรายของผลิตภัณฑ์นั้น ไม่ได้เป็นเช่นคนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้เกี่ยวกับสิทธิที่จะคาดหวังได้ของประชาชนหมายถึงอะไร เมื่อพิจารณาจากรายงานของ คณะกรรมาธิการกฎหมายของประเทศอังกฤษ (The Law Commission's Report) ระบุว่ามีการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า (Safety) โดยผู้ขายได้ให้คำรับรองว่า สินค้าที่ลูกค้าซื้อไปบริโภค นั้น สามารถใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ซื้อ (Merchantability)

การพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า ตามความเห็นของคณะกรรมาธิการกฎหมายของประเทศอังกฤษ กล่าวว่า แก่นแท้ในความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) มุ่งเน้นพิจารณาที่สินค้า ที่สามารถนำมาทดแทนกันได้ (Representation of the Product) ประกอบกับการพิจารณาความปลอดภัยจากความคาดหวังของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังพิจารณารวมไปถึงความคาดหวังที่เหมาะสมในการนำสินค้าไปใช้งานหรือบริโภคด้วย ซึ่งผู้ผลิตควรจะทำ การป้องกันไม่ให้มีการใช้งานผิดวิธีที่ผู้ผลิตคาดเห็นได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการให้คำเตือน คำแนะนำหรือ ข้อมูลที่สำคัญของสินค้าก็ตาม แต่สำหรับความคิดเห็นของชาวอังกฤษ มีความเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าว่า เป็นสถานะความไม่มั่นใจในบางสิ่ง (Dubiety) ที่เกี่ยวกับมาตรฐานในความคาดหวังของผู้บริโภค ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนและซับซ้อนพร้อมจากการเตือน ซึ่งมาตรฐานในการพิสูจน์โดยใช้ความคาดหวังนี้ มีปัญหาหลายประการที่ไม่สามารถจะทำการพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน เพราะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทุกวันนี้มีความซับซ้อน มากเกินกว่าที่ผู้บริโภคจะคาดหวังในความปลอดภัยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบที่ซับซ้อนและการเตือนความไม่ปลอดภัย (Complex Design and Warning Defect) เพราะเป็นเรื่องที่ยากในการตรวจสอบให้แน่ใจว่าอะไรที่ผู้บริโภคควรคาดหวังได้ นอกจากนี้ กรณี ความเสียหายเกิดแก่บุคคลข้างเคียง (Bystanders) หรือบุคคลอื่นที่อาจไม่ใช่ผู้บริโภค ซึ่งไม่มีความรู้ในสินค้านั้น อาจจะไม่สามารถคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้แต่อย่างใด

การพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations) อาจจะมีปัจจัยอื่นนอกจากที่กล่าวมา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ความคาดหวังได้ เช่น ราคา ทางเลือกในการผลิต รูปแบบ ขนาด ประสิทธิภาพ ความล่าช้าหรือเร็วที่อาจเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น แม้จะมีหลายความเห็นยอมรับว่าควรจะมีรูปแบบการประเมินมาตรฐานความปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับเป้าหมายในการพิสูจน์ให้ชัดเจนกว่านี้ และมีนักวิจารณ์หลายคนที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยเชื่อว่าคำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ภายใต้อธิบายของ

คุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษยังมีความคลุมเครือ (Vague) และศาลไม่สามารถนำมาใช้งาน ได้จริงในการหาความรับผิดชอบของผู้ผลิตจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า

3.1.3.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – Benefit) การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคที่ได้ศึกษาแล้วข้างต้นแล้ว ว่ามีปัญหาหลายประการและอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้บริโภคหรือผู้ผลิตก็ตาม ดังนั้นนักวิชาการของประเทศอังกฤษจึงหันมาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยการนำเอาพฤติการณ์ที่ปวงของสินค้ามาประเมินร่วม โดยมีการนำเอาความสมเหตุสมผล (Reasonableness) ระหว่างการคาดหมาย (Foreseeability) สาเหตุ (Causation) และหลักความประมาท (Negligence Principle) มาพิจารณาร่วมกันกับหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่กำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบ แม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทในการกระทำให้เกิดความเสียหายเลยก็ตาม ซึ่งในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยนั้น จะมุ่งเน้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่สินค้าอยู่ในการควบคุมหรือครอบครองของจำเลยเป็นสำคัญ คดีที่มีชื่อเสียงที่ศาลใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความรับผิดชอบของจำเลย ได้แก่ คดีระหว่าง Rylands v. Fletcher²⁵ ที่ได้เริ่มนำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดมาใช้ในกฎหมายละเมิด ฐานความรับผิดชอบโดยประมาท เพื่อรักษาความสมดุลในความปลอดภัยให้มากที่สุดและเพื่อปกป้องบุคคลที่สาม ให้ได้รับการเยียวยาจะนำเอาการพิจารณาของบุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนมาพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้กระทำเป็นสำคัญ ซึ่งต่อมาได้ถูกนำไปใช้เป็นหัวใจของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์จนถึงปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ และการตีความของศาลที่ถือว่า บุคคลทั่วไปไม่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าสินค้าใดมีความปลอดภัยมากกว่าการดูแลที่เหมาะสมและความเชี่ยวชาญในการผลิตมันขึ้นมา โดยพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดการยกเว้นและเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษที่มีอยู่เดิมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษนั้นยังเป็นไปตามหลักประมาทอยู่ ไม่ได้แยกการพิจารณาความรับผิดชอบจากการออกแบบ การเตือน หรือการผลิตออกจากกัน ในกรณีใดที่ไม่มีการตีความของศาลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนี้แล้ว ในอนาคตอาจเกิดปัญหาในการวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยได้

²⁵ Rylands v. Fletcher, 3 L.R. E. & I. App. 330 (H.L. 1868). ปัตินธนา เล่าอัศจรรย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 20. หน้า

3.1.4 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความไม่ปลอดภัยของสินค้า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการคุ้มครองเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป และมีข้อจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการที่เข้มงวดรวมทั้งให้การเยียวยาผู้บริโภคได้มากกว่ากฎหมายละเมิดของเยอรมนีอีกด้วย ซึ่งความสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นที่ “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ของสินค้าเป็นสำคัญ โดยคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ภายใต้ออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของเยอรมนี (The PLA) มาตรา 3 บัญญัติว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product is Defect) ถ้าหากสินค้านั้น ไม่ได้เป็นไปในระดับที่สามารถคาดหวังได้ตามสมควร ภายใต้อุปสรรคการณ์ที่พึงปรารถนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- 1) การนำเสนอตัวสินค้า
- 2) การใช้สินค้าที่สามารถคาดหวังได้
- 3) ช่วงเวลาที่สินค้านั้นถูกนำเข้ามาจำหน่ายในท้องตลาด แต่ไม่รวมถึงสินค้าที่

จำหน่ายมีความไม่ปลอดภัยเพียงเพราะสินค้านั้นดีกว่าถูกนำเข้าสู่ท้องตลาดในภายหลัง²⁶

โดยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีหลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าใช้หลักพิจารณาเช่นเดียวกันกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (The Directive) เช่นกัน กล่าวคือ

3.1.4.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations) หลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของเยอรมนีนั้น จะมีเนื้อหาเป็นไปทำนองเดียวกับมาตรา 6 แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC

²⁶ Product liability Act 1989, section 3 Defects.

(1) A product is defective if it does not provide that degree of safety which can be justifiably expected, having regard to all the circumstances, in particular.

- (a) its presentation;
- (b) its use which may be reasonably expected;
- (c) the time when it was put into circulation.

(2) A product is not defective for the sole reason that later on an improved product was put into circulation. อ้างถึงในสุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2556). พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน. ดุลพาท, 56(1). หน้า 183.

Directive 85/374/ EEC) และมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษ (The Consumer Protection) เกือบทุกประการ ซึ่งมีการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยสินค้า เพื่อมุ่งที่จะคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ มากกว่าจะมุ่งที่วัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้าที่ควรจะเป็นหรือความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสินค้าของบุคคลแต่ละบุคคล ตามหลักของกฎหมายซื้อขาย²⁷

แนวคิดของ “ความไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนี แบ่งแนวคิดการพิจารณาความไม่ปลอดภัยออกเป็น 3 ประการ คือ ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต ความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและความไม่ปลอดภัยจากการเตือน โดยแนวความคิดของ “ความไม่ปลอดภัย” ดังกล่าวจะมีการนำหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้ามาใช้แตกต่างกัน ซึ่งบางกรณีอาจนำไปใช้ได้เฉพาะเพียงบางอย่างเท่านั้น เช่น ความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ในความเป็นจริงแล้วสามารถใช้ได้เฉพาะความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการผลิต²⁸ ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ (Design Defect) และความไม่ปลอดภัยจากการเตือน (Warning Defect) มักจะใช้หลักความประมาท (Negligence) ตามกฎหมายแพ่งเยอรมนีมาเป็นหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสภายุโรปดังที่ได้อธิบายไปแล้วในตอนต้น ซึ่งในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าศาลของประเทศเยอรมนี จะต้องกล่าวถึงหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations) ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของเยอรมนีเพื่อวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยจะต้องอ้างข้อเท็จจริงที่ว่า อะไรที่ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังหรือไม่อาจคาดหวังได้

การปรับใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคของศาลเยอรมันที่เห็นชัดเจน คือกรณีของความไม่ปลอดภัยจากการผลิต หรือความบกพร่องในการผลิตสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของการออกแบบเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นไม่มีความซับซ้อนของสินค้ามากนักและผู้บริโภคทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยหรือไม่เป็นอันตรายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย หรือ ชีวิต เช่น เลือดที่มีการติดเชื้อ HIV หรือเชื้อ

²⁷ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2552). พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน. วารสารดุลพาห. เล่มที่ 1. หน้า 185.

²⁸ Stefan Lenze. German product liability law: between European Directives, America Restatements and common sene. Product liability in comparative perspective D. Fairgrieve. New York, Cambridge University. 2005. P.108. อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน. หน้า 185.

ไวรัสดับอักเสบ เป็นกรณีที่บุคคลทั่วไปคาดหวังได้ว่าเลือดจะต้องปลอดภัย แต่เมื่อมีการติดเชื้อขึ้นมาจึงทำให้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเป็นเรื่องนอกเหนือจากความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไป โดยปัญหาการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) จากการพิจารณาของศาลมักจะพบว่าหลักความคาดหวังของผู้บริโภคไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นหลักในการพิจารณาได้มากเท่าที่ควร เพราะในบางครั้งผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้ หรือบางครั้งก็อาจมีการคาดหวังความปลอดภัยของสินค้าสูงหรือต่ำไม่สมดุลกัน โดยเฉพาะกรณีสินค้าที่มีการผลิตด้วยเทคโนโลยีล่าสุด ผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้เพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับสินค้ามากเท่าที่ควร จึงมีการนำหลักการวิเคราะห์พิสูจน์จากต้นทุนและประโยชน์ (Cost-Benefit Test) หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility) มาช่วยเสริมการพิจารณาของศาลจากการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยามากที่สุด

3.1.4.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility) การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยใช้หลักดังกล่าวนี้ จะพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคที่คาดหวังว่า ผู้ผลิตจะไม่นำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกจำหน่าย ถ้ามีสินค้านั้นมีความเสี่ยงอันตรายเกินกว่าประโยชน์ด้านความปลอดภัยที่ผู้บริโภคจะได้รับจากสินค้านั้น โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ จากฝ่ายผู้ผลิต แทนการพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ผลิตได้ดูแลกระบวนการผลิต การออกแบบ หรือการเตือนถึงความปลอดภัยของการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความปลอดภัยแก่ส่วนรวมจากการขายสินค้านั้น²⁹ ซึ่งในการวิเคราะห์ด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ ศาลประเทศเยอรมนีใช้ในการตัดสินด้วยการวิเคราะห์จากผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับและต้นทุนของผลิตภัณฑ์ว่าอะไรมากกว่ากัน และบางครั้งจะอาศัยการพิจารณาจากกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นๆ ประกอบการพิจารณาความคาดหวังของผู้บริโภค โดยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ส่วนใหญ่จะนำไปใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ สินค้าอันตราย และการเตือน

สำหรับความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการออกแบบสินค้า ถึงแม้ว่าศาลเยอรมันจะคำนึงถึงการออกแบบของผู้ผลิตที่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย (Statutes) ระเบียบข้อบังคับของรัฐ (Regulation) หรือมาตรฐาน (Standards) ที่รัฐกำหนดขึ้นโดยทั่วไปก็ตาม ซึ่งถ้าหากผู้ผลิตทำการฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบเหล่านี้แล้ว ก็จะถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า

²⁹ Stefan Lenze. German product liability law: between European Directives, America Restatements and common sene. Product liability in comparative perspective D. Fairgrieve. New York, Cambridge University. 2005. P.112 อ้างถึงในสุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 27. หน้า 186.

ผู้ผลิตจะได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทั่วไปของสินค้าแล้วก็ตาม ก็หาใช่ว่าจะเป็นสินค้าที่ปลอดภัยไม่ เพราะกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่รัฐกำหนดคิดกันมานี้เป็นเพียงข้อกำหนดเบื้องต้นและเป็นเพียงแค่แสดงให้เห็นว่ามันอาจจะปลอดภัยเท่านั้น ดังนั้น ทางเลือกของการออกแบบที่ปลอดภัยของผู้ผลิตจึงถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของการออกแบบสินค้าให้มีความปลอดภัย โดยผู้ผลิตจะต้องใช้ทางเลือกในการออกแบบสินค้าที่มีความเสี่ยงอันตรายน้อยที่สุด ซึ่งศาลเยอรมันจะนำมาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเป็นกรณีแรกก่อนที่จะพิจารณาจากพยานของฝ่ายผู้บริโภคเป็นกรณีถัดไป ที่ผู้บริโภคมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าการออกแบบไม่มีความเหมาะสมกับประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับและจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้บริโภคสามารถคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้านั้นได้

การนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ มาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ศาลในประเทศเยอรมนีได้ยอมรับว่าราคาสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกของการออกแบบที่ปลอดภัย (A Safer Design Alternative) ซึ่งราคาที่มีความเหมาะสมกับต้นทุนและประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจะเป็นตัวกำหนดความคาดหวังของผู้บริโภคได้ เพราะสิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวังได้ คือ ผู้ผลิตได้มีการออกแบบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพิจารณาจากต้นทุนทางสังคมที่แท้จริง (True Social Costs) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบที่คำนวณเป็นมูลค่าของเงินได้หรือไม่ก็ตาม เพราะผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ หรือบุคคลข้างเคียง ไม่มีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าประโยชน์ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จะมากกว่าต้นทุนของสินค้า เนื่องจากผู้ที่ซื้อสินค้านั้นจะไม่มีข้อมูลมากพอในการประเมินต้นทุนด้านประโยชน์ของสังคมที่แท้จริงจากสินค้า เช่น ราคาและค่าใช้จ่ายของการเกิดอุบัติเหตุ (Price and Costs of Accidents) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ศาลประเทศเยอรมนีจึงนำหลักเรื่องประมาทเลินเล่อมาบังคับใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบสินค้า ซึ่งผู้ผลิตมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการดำเนินการผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคหรือบุคคลรอบข้างมากที่สุดแต่ผู้ผลิตไม่ได้กระทำการตามหน้าที่จึงทำให้เกิดความเสียหายขึ้นมา สำหรับกรณีความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่เป็นผลมาจากการออกแบบสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ถือว่ามี ความทันสมัยที่สุด คือ The Restatement (third) of Torts: Product Liability มาตรา 2 (b) จะมีความคล้ายกัน ซึ่งผู้ผลิตต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนของการเปลี่ยนแปลงการออกแบบจะไม่เกินกว่าประโยชน์ของความปลอดภัย มีระดับความปลอดภัยเป็นพิเศษรวมถึงการลดความเสี่ยงของการบาดเจ็บของบุคคลด้วย

3.1.5 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่น ได้ประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Product Liability Law)³⁰ ขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1994 เพื่อนำมาบังคับใช้แทนหลักกฎหมายแพ่ง เรื่องซื้อขายหรือละเมิด ในการเรียกร้องค่าเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถือว่าเป็นกฎหมายเฉพาะที่ง่ายต่อการนำไปใช้ดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตสำหรับสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังสามารถให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในสินค้าที่ผลิตในประเทศญี่ปุ่นว่ามีความปลอดภัยและยังบังคับให้ผู้ผลิตเสริมสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นด้วย³¹ กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่นนี้ ได้กำหนดให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในการกำหนดความรับผิด (The Product – Defect – Based Liability) ของผู้ผลิตและถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ ที่จะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายอื่น ๆ จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้

ความไม่ปลอดภัยหรือชำรุดบกพร่อง บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น หมายถึง การที่สินค้าขาดความปลอดภัยซึ่งเป็นปกติธรรมดาที่สินค้านั้นพึงต้องมี เมื่อคำนึงถึงสภาพของสินค้า การคาดหมายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สินค้า ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลอื่นส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์อื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ดังนั้นการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยตามบทบัญญัติมาตรา 2 (2)³² ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่น เมื่อพิจารณา

³⁰ Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), 2000. P.44. อ้างถึงในสุนีย์ มัลลิกมาลย์. (2540). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น. *บทบัณฑิตย*, 53(1) หน้า 10.

³¹ ศักดา ธนิตกุล. (2552). *กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 61.

³² The Product Liability Law Article 2. (Definitions)

(2) As used in this Act, the term "defect" means lack of safety that the product ordinarily should provide, taking into account the nature of the product, the ordinarily foreseeable manner of use of the product, The time when the manufacturer, etc. delivered the product, and other circumstances concerning the product. อ้างถึงในสุนีย์ มัลลิกมาลย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 11.

ในความหมายของคำว่า “ไม่ปลอดภัย” จะเหมือนกันกับหลักการพิสูจน์โดยใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (The Consumer Expectation Test) ในมาตรา 402 A แห่ง The Restatement (second) of Torts สหรัฐอเมริกา คือการที่สินค้านั้นขาดความปลอดภัยอันพึงมี เมื่อผู้บริโภคทั่วไปสามารถคาดหวังได้ (A lack of the Safety that an Ordinary Consumer can Expect)³³ แม้จะไม่ได้ใช้คำว่าความคาดหวังของผู้บริโภคโดยตรงก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาในมาตรา 2 (2) จะเห็นว่ามีการหลักใช้การพิจารณาจากผู้บริโภคอันพึงจะคาดเห็นได้เช่นกันทั้งนี้เพราะแนวความคิดอันเป็นที่มาของ คำว่า “ความปลอดภัย” ภายใต้มาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น และมาตรา 6 แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) มีแนวคิดพื้นฐานเดียวกัน คือเป็นความเสี่ยงอันตรายที่สังคมยอมรับไม่ได้ ดังนั้นคำจำกัดความของคำว่า “ความปลอดภัย” ตามบทบัญญัติมาตรา 2 (2) แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น จึงหมายถึง สินค้าที่มีความเสี่ยงที่สังคมไม่สามารถยอมรับได้โดยพิจารณาจากพฤติการณ์ดังกล่าวในมาตรา 2 (2) คือ

1) ลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปของสินค้า (The Specific Nature of the Product) ภายใต้มาตรา 2 (2) ที่ถือเป็นธรรมชาติของสินค้าเอง ซึ่งตามรายงานของคณะกรรมการสวัสดิการสังคม ครั้งที่ 14 ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1992 ให้ความหมายของปัจจัยที่ถือเป็นธรรมชาติของสินค้า คือ

- (1) ลักษณะและขอบเขตของความอันตรายในสินค้า
- (2) การใช้งานและประโยชน์ของสินค้า
- (3) การนำเสนอสินค้า
- (4) ความชัดเจนและการรับรู้ของผู้บริโภคจากอันตรายของสินค้า
- (5) อายุการใช้งานของสินค้า
- (6) ความเป็นไปได้ในการใช้ทางเลือกของการออกแบบ
- (7) ความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของผู้บริโภค

ลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปของสินค้า มักจะมีที่มาจากกรออกแบบ เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการวางแผนในการออกแบบที่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานสินค้าของผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยผู้ผลิตสินค้าควรต้องคำนึงถึงปัจจัยเรื่องความปลอดภัย ประสิทธิภาพประสิทธิผลของผู้บริโภคมาประกอบการพิจารณาทางเลือกของการออกแบบด้วย ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility Test) ที่ใช้ในสหรัฐอเมริกาโดยผู้พิพากษาจะนำเอามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการวินิจฉัยว่าการออกแบบมีความปลอดภัยหรือไม่ ผู้พิพากษาจะใช้การพิจารณาจากเกณฑ์วิญญูชน (Tsujojjin, A Person of Ordinary Care)

³³ สุนีย์ มัลลิกมาลย์. (2540). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น. บทบัญญัติ, 53(1) หน้า 27-28.

หรือบุคคลธรรมดาที่มีความระมัดระวังในระดับปกติเป็นเกณฑ์ในการใช้ตัดสินว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัยหรือไม่³⁴

2) การคาดเห็น โดยทั่วไปของการใช้สินค้านั้น (The Ordinarily Foreseeable use the Product) สำหรับการพิจารณาของความปลอดภัยตาม มาตรา 2 (2) คำว่า “ความคาดหมายทั่วไปในการใช้งานสินค้า” (The Ordinarily Foreseeable Manner of use of the Product) จะใช้ปัจจัยพิจารณาสองปัจจัยด้วยกัน คือ

(1) ความเป็นไปได้ในการป้องกันอันตราย สำหรับผู้บริโภคสินค้าหรือ (The Possibility of Preventing Harm for a user of the Product) คือ ความปลอดภัยของสินค้าซึ่งสินค้าโดยทั่วไปจะพึงมีความปลอดภัย ซึ่งผู้ผลิตควรกำหนดหรือออกแบบสินค้าให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้งานของผู้บริโภคเป็นสำคัญ เพื่อรับประกันว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยแม้กระทั่งการใช้งานที่อาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสินค้า แต่ผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าอาจจะมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นได้ด้วย

(2) ความคาดหมายตามสมควรของผู้ใช้สินค้า (The Reasonably Expected use of the Product) คือการอาศัยการพิจารณาจากความคาดหมาย (Foreseeability) ทั่วไปของผู้บริโภคทั่วไปจากการใช้สินค้านั้น โดยจะพิจารณาจากความคาดหมายได้ล่วงหน้าของผู้บริโภคในสังคมขณะนั้นเป็นหลัก (Foresee Ability for Society not for the Manufactures of the Product) ไม่ใช่อาศัยความคาดหมายของผู้ผลิตสินค้าแต่อย่างใด ดังนั้นการใช้งานของผู้ใช้ที่ผิดไปจากวัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้าตามที่ผู้ผลิตตั้งใจไว้ จึงอยู่ที่การพิจารณาจากผู้ใช้สินค้าหรือผู้บริโภคเป็นหลักว่า ผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีการใช้งานผิดไปจากวัตถุประสงค์ได้ซึ่งมักจะเปรียบเทียบกับความรับผิดชอบโดยประมาท (Negligence) ที่นำเอาหลักความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดมาใช้พิจารณาความรับผิดชอบของผู้ผลิต

3) ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลเช่นเดียวกับผู้ผลิตส่งมอบสินค้า (The Time When the Manufacturer or the Like Delivered the Product) จะพิจารณาจากช่วงเวลาขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายส่งสินค้าเข้าสู่ระบบตลาด ซึ่งตามมาตรา 2 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติว่า “ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือเช่นเดียวกับผู้ผลิตส่งมอบสินค้า (The Time When the Manufacture or Like Delivered the Product)” หมายถึงเวลาเมื่อสินค้าถูกส่งจำหน่ายโดยผู้ผลิตหรือผู้ส่งต่อโดยตัวแทนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2 (3)³⁵

³⁴ ศักดา ธนิตกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 31. หน้า 71.

³⁵ The Produce Liability Law article 2 (3) As used in this Act, the term "manufacturer, etc." means any one of the following:

4) พหุติการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกักับผลิตภัณฑ์ (Other Circumstances Concerning the Product) ซึ่งประเด็นสุดท้าย คือ “ภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบต่ผลิตภัณฑ์ มาตรา 2 (2) นี้ สามารถแยกพิจารณาพหุติการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกักับผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ปัจจัย กล่าวคือ

(1) พหุติการณ์ของความผิดปกติของสินค้า (Circumstances of the Product Deviation) ซึ่งถือเป็นปัจจัยพหุติการณ์ที่อยู่ในกลุ่มคุณสมบัติทั่วไปของสินค้า

(2) เหตุสุตวิสัย (Acts of God) เช่น ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ถือเป็นปัจจัยภายนอก ที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของสินค้า

(3) ความชัดเจนของอันตราย (Obviousness of the Danger) ถือเป็นปัจจัยพหุติการณ์ที่อยู่กลุ่มคุณสมบัติทั่วไปของสินค้าเช่นเดียวกับกรณีของ ข้อ (1)”

นอกจากนี้ มาตรฐานความปลอดภัยที่รัฐบาลออกมาควบคุมมาตรฐานสินค้าของ ประเทศญี่ปุ่นไม่ได้แสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นปราศจากความไม่ปลอดภัยอย่างลึกซึ้งมากนัก ซึ่งผู้ผลิตไม่อาจนำมาปฏิเสธความรับผิดชอบในความรับผิดชอบจากสินค้าที่ตนผลิตได้ เพราะเป็นเพียงการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการกำกับดูแลสินค้าเท่านั้น ภาระในการพิสูจน์ที่ผู้บริโภคจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อ ผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น โจทก์ต้องพิสูจน์ได้ว่า³⁶

(1) มีความไม่ปลอดภัยในสินค้า (A Defect in the Product)

(2) มีความเสียหายเกิดขึ้น (The Occurrence of Damages)

(3) มีความสัมพันธ์กันระหว่างความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่เกิดขึ้น (The Causal Relationship between Such Defect and Duchy Damages)

สำหรับข้อต่อสู้ของผู้ผลิต กฎหมายได้กำหนดภาระพิสูจน์เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือบุคคลเช่นเดียวกับผู้ผลิตกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น ได้บัญญัติใน มาตรา 4 ให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ กล่าวคือ

1. any person who manufactured, processed, or imported the product as business (hereinafter called just "manufacturer");

2. any person who, by putting his name, trade name, trade mark or other feature (hereinafter called "representation of name, etc.") on the product presents himself as its manufacturer, or any person who puts the representation of name, etc. on the product in a manner mistakable for the manufacturer;

3. apart from any person mentioned in the preceding subsections, any person who, by putting the representation of name, etc. on the product , may be recognized as its manufacturer-in-fact, in the light of a manner concerning manufacturing, processing, importation or sales, and other circumstances อ้างถึงใน สุนิย์ มัลลิกมาลย์. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 33. หน้า 30-31.

³⁶ สักดา ธนิตกุล. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 31. หน้า 35.

(1) สถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Scientific or Technical Knowledge) ในขณะที่ส่งมอบสินค้ายังไม่สามารถตรวจสอบความไม่ปลอดภัยในสินค้าได้ (มาตรา 4 (1)) โดยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคนั้น จะต้องเป็นความรู้ในระดับสูงสุดของความรู้ที่มีอยู่ในขณะส่งมอบไม่ได้หมายถึงความรู้ในขณะมีการคิดค้นหรือพัฒนาสินค้านั้นในครั้งแรก

(2) ในกรณีสินค้าถูกนำไปเป็นส่วนประกอบหรือชิ้นส่วนของสินค้าอื่น (Component or Part of Another Product) แต่ความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบผู้ผลิตอื่น และผู้ผลิตส่วนประกอบไม่ได้มีความประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนแต่อย่างใด

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น แม้จะบัญญัติไว้เพียง 6 มาตราเท่านั้นก็ตาม หากกรณีใดไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว ในมาตรา 6 ได้บัญญัติให้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่ง (The Civil Code) กับกรณีที่ความบาดเจ็บที่ได้รับมาจากสาเหตุสินค้าไม่ปลอดภัยของผู้ผลิต

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

มาตรการทางกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสามารถนำมาปรับใช้ได้กับความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แบ่งกฎหมายลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามารถแบ่งออกแบ่ง 2 ลักษณะ คือ

3.2.1.1 กฎหมายลักษณะซื้อขาย ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนี้

ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 472 ได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินค้าซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา ก็ดีท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบความที่กล่าวมาใน มาตรานี้ ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่” จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแสดงว่า ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ ถ้าหากทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องถึงขนาดที่ทำให้ทรัพย์นั้นเสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ ประโยชน์ตามปกติหรือตามสัญญา แม้ผู้ขายจะรู้หรือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องในขณะที่ทำการซื้อขายกันก็

ตาม แต่ถ้าหากความชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบและบุคคลที่จะ เรียกร้องให้ ผู้ขายรับผิดชอบ ได้ก็มีแต่เฉพาะผู้ซื้อเท่านั้นเพราะเป็นบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์กันโดยตรงใน การซื้อขาย บุคคลภายนอกที่อาจเป็นผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิตามมาตรา 472 นี้ได้และค่าเสียหายที่ จะเรียกร้อง กันได้ ก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติเรื่องลักษณะหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ในมาตรา 222 เห็นได้ว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การขาดความปลอดภัยของสินค้าจะเป็นผล มาจากความบกพร่องของสินค้า โดยมุ่งที่อันตรายมิใช่เพียงการใช้ประโยชน์ของสินค้า³⁷ ดังในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 เท่านั้น ซึ่งในการพิจารณาไม่ได้ พิจารณา เฉพาะสัญญารายใดรายหนึ่ง แต่พิจารณาในเชิงภาวะวิสัยหรือลักษณะทั่วไป โดยเปรียบเทียบ กับสิ่ง ที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณะชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น³⁸ ทั้งนี้ความเป็น อันตรายหรือความไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นผลมาจากสินค้าขาดความปลอดภัยอันเกินกว่าความพึง คาดหมายได้ของบุคคลทั่วไปเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมนี และญี่ปุ่น ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่มุ่งพิจารณาถึงความปลอดภัยของสินค้า มากกว่าที่จะมุ่งที่ความชำรุดบกพร่องในการใช้งานสินค้าเป็นสำคัญ³⁹

นอกจากนี้แล้วในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 ได้บัญญัติ ข้อยกเว้นการรับผิดชอบของการซื้อขายไว้ว่า “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

- (1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควร จะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้ แต่วิญญูชน
- (2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน
- (3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหากผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วในเวลาซื้อขายหรือเห็น เป็นประจักษ์ในความชำรุดบกพร่องหรือได้ซื้อทรัพย์สินนั้นมาจากการขายทอดตลาดผู้ขายนั้น ไม่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ซื้อจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกซื้อตามอย่าง วิญญูชนทั่วไป หากว่าผู้ซื้อหรือเห็นความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินอยู่แล้วแต่ก็ยังยอมรับเอา ก็เท่ากับผู้ซื้อ ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ขายได้อีก แต่ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าสินค้าหรือ

³⁷ มานิตย์ วงศ์เสรีและคณะผู้วิจัย. (2544). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า. กรุงเทพมหานคร :กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. หน้า 35.

³⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 35.

³⁹ เมธี ศรีอนุสรณ์ พ.ร.บ.ความรับผิด ฯ จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย วารสารข่าว "กฎหมายใหม่" หน้า 4-11.

ผลิตภัณฑ์ที่ถูกผลิตออกสู่ท้องตลาดมีมากมายหลายชนิดและหลายประเภทสินค้า อีกทั้งเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตได้พัฒนาก้าวไกลไปมากรวมถึงการผลิตมีขั้นตอนและกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน จึงเป็นการยากที่ผู้ซื้อจะสามารถใช้ความระมัดระวังในการเลือกซื้อได้ตามปกติ อีกทั้งผู้ซื้ออีกไม่สามารถที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของสินค้านั้นได้เพราะไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัยมากพอเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่จะมาพิสูจน์ถึงความซื่อสัตย์ของสินค้านั้นได้

ดังนั้นจากที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่อง กฎหมายลักษณะซื้อขายไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวไม่อาจครอบคลุมและคุ้มครองผู้บริโภคได้หากผู้บริโภคนั้นไม่ได้เป็นคู่สัญญาในการซื้อขาย อีกทั้งหากผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากทรัพย์สินนั้นก็เป็นการยากที่ผู้ซื้อจะพิสูจน์ได้หรือจะรู้ได้ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย

3.2.1.2 กฎหมายลักษณะละเมิด (บรรพ 2 หนี้) ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 420 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าผู้เสียหายมีหน้าที่ ต้องพิสูจน์ให้ชัดแจ้งว่า จำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ จนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย แต่ในเรื่องของผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์จะต้องพิสูจน์หรือนำสืบให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค แม้ว่าในขณะที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย จากการใช้ผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ จะไม่มีส่วนในการกระทำใดๆด้วยก็ตาม

ส่วนการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดนั้น ตามหลัก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 438 ได้บัญญัติไว้ว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้ โดยสถานใดเพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่านอกจากการที่ผู้เสียหายมีหน้าที่ในการนำสืบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ หรือบริโภคผลิตภัณฑ์นั้นซึ่งคงจะเป็นการยากที่ผู้บริโภค จะสามารถนำสืบได้เพราะผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตจึงจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและเครื่องมือระดับสูงเฉพาะทางเท่านั้นจึงจะสามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งคนธรรมดาสามัญชนที่ไม่มีความรู้คงไม่สามารถรู้หรือพิสูจน์ได้

3.2.2 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.

2551

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประเทศไทยได้เลือกใช้ “หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test)” ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ซึ่งประเทศไทยได้นำเอากฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จะต้องคำนึงถึงสภาพของสินค้านรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษา ตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้เท่านั้น ซึ่งคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติความหมายไว้อย่างชัดเจน โดยผู้ร่างกฎหมายนี้ได้กำหนดให้ใช้หลักความอันพึงคาดหมายของผู้บริโภค ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Consumer Expectations Test” หมายถึง ความคาดหวังได้ของผู้บริโภคทั่วไป⁴⁰ เพราะเห็นว่าหลักดังกล่าวให้ความสำคัญต่อผู้บริโภคมากกว่าเกณฑ์การพิจารณาอื่นๆ ซึ่งการคาดหวังความปลอดภัยเป็นคำนิยามทางกฎหมายที่มีความหมายในลักษณะที่ไม่แน่นอนและไม่ชัดเจน จึงต้องพิจารณาจากตัวอย่างของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาในมาตรา 402 A ของ The Restatement (second) of Torts ซึ่งมีการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยจากสินค้าตั้งแต่ต้น

อีกทั้งตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านความรับผิดทางแพ่ง เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยา หากได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดตัวบุคคลที่ต้องรับผิด ขอบเขตความรับผิด การอำนวยความสะดวกในการดำเนินการฟ้องคดี ค่าเสียหายที่จะได้รับอายุความที่ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครอง ประกอบกับวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้บริโภคทั้งในด้านความสะดวก ประหยัด และรวดเร็วตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ย่อมทำให้ผู้บริโภคมีความอุ่นใจและมีทางออกของปัญหาที่แต่เดิมมาผู้บริโภคมักเลือกไม่เอาความและถือว่าเป็นบาปเคราะห์ของตนเองแทนการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิและการเยียวยาตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น

⁴⁰ มานิตย์ จุมปา. (2554). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. หน้า 166.

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและผู้ประกอบการเพราะมีการกำหนดความรับผิดลักษณะใหม่ขึ้น กล่าวคือกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยที่ผู้บริโภคที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้านั้น ไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่จะก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้นหรือไม่อันเรียกว่าเป็นไปตามหลัก “ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)” ซึ่งมีผลเป็นการให้สิทธิแก่ผู้บริโภคในการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการได้ ซึ่งมีสาระสำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ฉบับนี้มีหลายประการด้วยกัน คือการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่ใช้สินค้าจากผู้ผลิตสินค้าต่าง ๆ นั้นเองหลังจากที่ผู้บริโภคต้องถูกเอาเปรียบจากผู้ผลิตหรือเจ้าของสินค้ามาตลอดซึ่งนั่นหมายความว่า หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้เป็นต้นไปผู้บริโภคจะได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ตามกระบวนการทางศาลหากสินค้านั้นๆ ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคหรือไม่เป็นไปตามคำขออ้างในการ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือตามคู่มือสินค้าโดยมี มูลเหตุสำคัญมาจากสินค้านั้น ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ปลอดภัยต่อการใช้ของผู้บริโภค ซึ่งนอกจากศาลจะสั่งให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิดแล้วในกฎหมายฉบับนี้ ศาลอาจจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพิ่มเติมให้มากขึ้นให้กับผู้บริโภคที่เสียหายได้อีกหากความเสียหายนั้นเป็น ความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายทางด้าน ร่างกาย สุขภาพอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับจิตใจของผู้บริโภคนั้นไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันความเสียหายทางจิตใจนี้ยังไม่เคยมีกฎหมายฉบับใดในอดีตที่ผ่านมาที่จะกำหนดค่าความเสียหายประเภทนี้ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายฉบับนี้ เพราะผู้บัญญัติกฎหมายในอดีตอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะใช้เกณฑ์หรือมาตรวัดใดมากำหนดความเสียหายประเภทนี้ได้เพราะเป็นเรื่องของมโนคติ หรือนามธรรม ที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่เมื่อกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจึงเป็นเหตุที่ทำให้ศาลจะต้องกำหนดมาตรฐานความเสียหายทางจิตใจต่อไปด้วยเช่นกัน

ประการต่อมาคือ การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้บังคับ ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการทางศาลแพ่งหรือศาลอาญาทั่วไป กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นเมื่อเรื่องเข้าสู่กระบวนการทางศาลแล้ว

ผู้เสียหายหรือผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าเจ้าของสินค้าหรือบริการนั้นมีกระบวนการผลิตการออกแบบ การนำเข้าการจำหน่ายจ่ายแจกหรือแลกเปลี่ยนที่ผิดพลาดจนเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างไรเพียงแต่ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าของผู้ประกอบการมากน้อยเพียงใดและอย่างไร โดยที่การใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาทั่วไป

3.2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภคโดยบัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 57 ว่า "สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้เช่นเดียวกันแต่เดิมในประเทศไทยได้เคยออกกฎหมายสำคัญที่ได้วางหลักการพื้นฐานเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในเรื่องการซื้อขายสินค้าและบริการคือ “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522” ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ.2556 มีหลักการสำคัญเรื่องคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่สำคัญไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค